

Osnovne metode pomoči soplezalcu

✍ Tadej Debevec, Aljaž Anderle
Skice: Jernej Lukša

Aretacija reversa po ustavljanju padca prvega v navezi ob varovanju v pas. FOTO: TOMO ČESEN

Varovanje v center sidrišča, vodilni v navezi pade mimo nas. Po aretaciji prenašamo obremenitev na pomožno vrvico, da bomo uredili škripec za dvig. (Aretacija reversa je že podrt, prenos obremenitve v teku.) FOTO: TOMO ČESEN

Tako kot v dolini nam tudi v gorah ne gre vedno vse po načrtu. Dobro je, da smo na takšne dogodke pripravljeni. Vsi vemo, da v gorah preži na nas precej nevarnosti, ki pa se jim z znanjem, zdravo pametjo in ustreznimi varnostnimi postopki lahko v veliki meri izognemo. Tokratni prispevek se bo dotaknil osnovnih postopkov, s katerimi pomagamo soplezalcu, ki je med plezanjem zašel v težave in potrebuje pomoč. Tovrstni dogodki so zelo različni in segajo od enostavne pomoči pri premagovanju težjega mesta pa vse do hitrega in učinkovitega ukrepanja pri neugodnih padcih in posledičnih poškodbah.

VEČSTOPENJSKA POMOČ

Ker je vsaka situacija edinstvena, je zelo malo verjetno, da bomo vedno uporabljali enako metodo pomoči. Vseh možnih kombinacij je preveč, da bi jih lahko umestili v ta prispevek, vendar vse predstavljene postopke lahko uporabljamo v različnem zaporedju. Osnova, na kateri temelji odločitev o uporabi ustrezne metode, je vsekakor situacija, v kateri smo se znašli oz. se je znašel soplezalec. Na izbiro pomembno vplivajo tudi dejavniki, kot so stanje soplezalca, prisotnost poškodbe, oddaljenost soplezalca, trenje vrvi in metoda varovanja. Pomoči se lotimo večstopensko, in sicer po pravilu od lažjih proti zahtevnejšim postopkom, kar navadno sovpada tudi s trajanjem manevra (hitre metode – obsežnejše metode). Najprej se je treba odločiti, ali je potrebno dviganje soplezalca ali ga lahko spustimo, kar je navadno bistveno hitrejše. V primeru dviganja delimo metode pomoči na tri stopnje (1. poteg vrvi, 2. enojni škripec, 3. švicarski škripec). Kadar je soplezalec blizu in potrebuje samo kratko pomoč čez zahteven prehod, uporabimo prvo stopnjo, kadar pa potrebuje daljši dvig oz. je precej oddaljen, je najbolje takoj uporabiti švicarski škripec.

Slika 1: Enojni škripec

METODE PRI UPORABI AVTOBLOKIRANEGA VAROVALA

Navedene tri stopnje se najlažje izvajajo takrat, kadar pomoč potrebuje drugi v navezi in za njegovo varovanje uporabljamo avtoblokirno varovalo (Reverso³, ATC Guide idr.). Pri uporabi **potega vrvi** z lastno močjo vlečemo soplezalca navzgor in vrv hkrati pobiramo skozi varovalo. Ta način je učinkovit le za res kratke, zahtevne odseke v bližini sidrišča. **Enojni škripec** enostavno izdelamo tako, da na obremenjeno vrv pod varovalom pritrdimo malo prižemo ali trak oz. vrvico z ustreznim vozlom (francoski ali prusikov). Vanj vpnemo vponko, skozi napeljemo neobremenjeno vrv in nato s pobiranjem vrvi v smeri navzgor dvigamo soplezalca (slika 1). Kadar s to metodo nismo učinkoviti, uporabimo **švicarski škripec**, ki nam z uporabo dodatne vrvi močno olajša dviganje, pogosto pa ga celo edini sploh omogoči. Izdelamo ga tako, da namesto glavne vrvi (kot pri enojnem škripcu) skozi vponko napeljemo dodatno pomožno vrvico ali trak, na njem izdelamo vozec osmico in vanjo vpnemo vponko. Skozi to vponko nato napeljemo neobremenjeni del glavne vrvi in škripec je pripravljen (slika 2-A). Pri takšnem škripcu je po-

Slika 2-A: Švicarski škripec s trakom

Slika 2-B: Švicarski škripec z glavno vrvjo

membno, da je razdalja med varovalom in vponko, skozi katero gre neobremenjena vrv, dovolj velika, da omogoča ustrezno povzemanje vrvi. Če je premajhna, dviganje ni učinkovito, saj je treba vseskozi premikati celotni sistem. Ob pomanjkanju opreme lahko namesto dodatne vrvice za izdelavo švicarskega škripca uporabimo prosti pramen vrvi, s katero smo v sidrišče pritrjeni mi (slika 2-B). Takšen način izdelave nam omogoči tudi precejšnje podaljšanje celotnega škripca ter s tem večjo učinkovitost in hitrost.

Kadar uporabljamo avtoblokirno varovanje in se odločimo za spust soplezalca, ki visi na vrvi, pa je potrebno nekaj več previdnosti, posebno, kadar uporabljamo starejše avtoblokirne naprave (Reverso idr.), ki nam ne omogočajo enostavnega spuščanja tako kot njihovi sodobni nasledniki (Reverso³, ATC Guide idr.). Pri novejših napravah je dovolj, če vrv med popuščanjem napeljemo skozi obračalno vponko v sidrišču (slika 3-A) oz. jo popuščamo tako, da jo stalno držimo. Pri starejših napravah pa je treba pri razbremenitvi vrvi s polbičevim vozlom pritrditi v pas ali sidrišče tako, da jo ob potegu in popuščanju spuščamo s polbičevim vozlom (slika 3-B).

DODATNI POSTOPKI PRI UPORABI KLASIČNEGA VAROVANJA

Kadar za varovanje uporabljamo klasične metode (polbičev vozec, osmica, ploščica), moramo pred dvigom opraviti še vozla dva postopka, ki seveda zahtevata svoj čas. Prvi je aretacija obremenjene vrvi, drugi pa izdelava vozla garda in prenos obremenitve nanj. Aretacija je postopek, s katerim fiksiramo varovalno vrv. To naredimo tako, da pod varovalom z neobremenjenim delom vrvi izdelamo polvozec in varovalni vozec. Sledi prenos obremenitve: na obremenjeni vrvi s trakom ali pomožno vrvico premera vsaj 6 mm izdelamo ustrezen drsni vozec (francoski ali prusikov) in nato v vponko v centru sidrišča izdelamo ponovno najprej polbičev vozec, nato polvozec in varovalni vozec (slika 4). Tovrstna aretacija nam omogoči odstranitev osnovnega varovanja (polbičev vozec, osmica ...) ter enostavno in kontrolirano popuščanje ob prenosu obremenitve v gardo. Če gre kaj narobe, pa lahko glavno vrv tudi ponovno aretiramo in zavarujemo. Zaradi stalnega zagotavljanja dodatne varnosti je pomembno, da se posamezni koraki v celotnem manevru prekrivajo tako, da v nobenem trenutku ne pride do pomanjkljivega ali šibkega varovanja – preden po aretaciji podremo osnovno varovanje in preidemo v izdelavo garde, prosti konec glavne vrvi na ustrezni razdalji vpnemo v center sidrišča z bičevim vozlom in s tem zagotovimo dodatno varnost (ang. *back-up*) v primeru težav z aretacijo. Ko je to pripravljeno, popustimo osnovno aretacijo glavne vrvi in s tem delom vrvi izdelamo vozec garda (slika 5-A), šele nato (!) pa odstranimo bičev vozec dodatnega (*back-up*) varovanja in popustimo aretacijo na pomožni vrvici, da celotno obremenitev prevzame vozec garda. Ta nam omogoča avtoblokirno povzemanje vrvi in nadaljno izdelavo ustreznih škripcev. Glavi problem garde je razbremenjevanje, ki je lahko pod polno obremenitvijo zelo

Slika 3-A: Razbremenjevanje avtoblokirnega varovala (nove naprave)

Slika 3-B: Razbremenjevanje avtoblokirnega varovala (starejši modeli)

Slika 4-A: Aretacija polbičevega vozla

Slika 4-B: Aretacija polbičevega vozla

Slika 4-C: Aretacija polbičevega vozla

Slika 4-D: Aretacija polbičevega vozla

Slika 4-E: Prenos obremenitve

zahtevno in mora biti pravilno izvedeno (slika 5-B in 5-C).

Glede na kompleksnost opisanega postopka je za varovanje boljše uporabljati varovala s samozatezno (avtoblok) funkcijo, ki nam vse skupaj olajšajo in pospešijo.

POSEBNE SITUACIJE

Nekaj več dela in iznajdljivosti zahtevajo situacije, v katerih pomoč potrebuje vodilni v navezi. Prvi problem se pojavi ob aretaciji, kadar varujemo na pas. V osnovi gre za enak

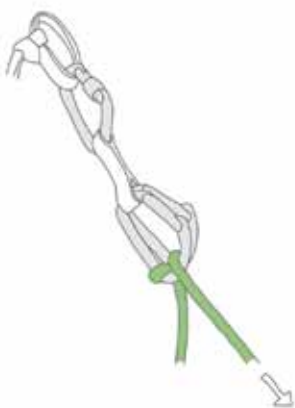
postopek aretacije, kot je opisan že zgoraj, s tem da vrv sprva aretiramo na svoj pas, nato pa prenos obremenitve izdelamo na sidrišče. S tem sebe razbremenimo, da si omogočimo gibanje in nadaljnje ukrepanje. Drugi problem se pojavi, kadar je plezalec že porabil veliko vrvi in je padel proti koncu raztežaja. Takrat je treba premakniti sidrišče na višjo pozicijo in od tam nadaljevati z izbranimi metodami pomoči. Takšen manever terja kar zapleteno in dolgotrajno zaporedje postopkov ter vključuje aretacijo na spodnjem

sidrišču, plezanje ob vrvi in izdelavo novega sidrišča zgoraj, aretacijo padlega na novo sidrišče, ponovno plezanje navzdol, podiranje spodnjega sidrišča in vračanje na zgornje, od koder nato lahko pomagamo soplezalcu.

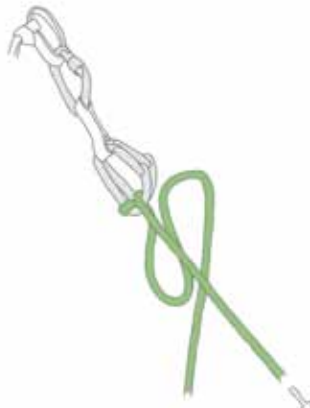
Na koncu velja poudariti še pomembno dejstvo, da se moramo pred začetkom opisanih manevrov prepričati, ali je nosilnost sidrišča po morebitnem padcu oz. sunku še vedno ustrezna, in sidrišče po potrebi okrepiti z dodatnimi fiksnimi točkami. Le tako bomo lahko opisane postopke, ki ga v določenih fazah dodatno obremenjujejo, izvajali varno.

Čeprav se redko znajdemo v realni situaciji, ki zahteva opisane postopke, pa jih moramo vendarle ravno zato temeljito vaditi in dobro poznati, da se bomo v nujnih primerih lahko hitro in učinkovito odzvali. ●

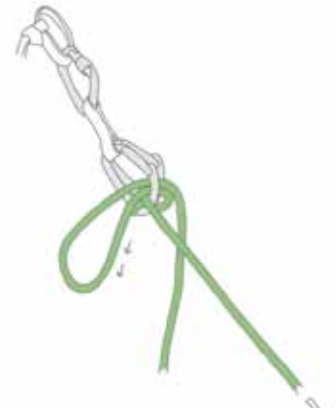
Prispevki Alpinistična tehnika so namenjeni poznavalcem in niso vseobsegajoči. Obstaja več variant in postopkov, tu so predstavljeni le nekateri. Pravilna uporaba predstavljene tehnike zahteva ustrezno predznanje, razumevanje postopkov, varovanja in uporabe opreme. Vse to si lahko varno pridobite v različnih programih izobraževanja v okviru PZS, FŠ in pri gorskih vodnikih ZGVS. Za morebitno napačno interpretacijo in posledice avtorji ne prevzemajo nikakršne odgovornosti.

Slika 5-A: Vozel garda. Puščica označuje obremenjeno vrv.

Slika 5-B: Podiranje vozla garda

Slika 5-C: Podiranje vozla garda